

שבת 29 ינואר 2022 19:10

אירית יעקב

בלוג/אתר • רשימות • מעקב

הסיפור והחידה: 'עד עולם' של ש"י עגנון

שי עגנון [צילום: באדיבות בית עגנון]

הסיפור 'עד עולם' של ש"י עגנון נכלל בספר "האש והעצים", שיצא לאור ב-1954. זה הספר האחרון שפירסם עגנון בחייו. 'עד עולם' הוא סיפור מיסטורי הכתוב בכתב-צופן, שעד היום לא פוענח. במאמר זה ננסה למצוא את הפתרון

. . .

הסיפור 'עד עולם' של ש"י עגנון נכלל בספר "האש והעצים", שיצא לאור ב-1954. זה הספר האחרון שפירסם עגנון בחייו. 'עד עולם' הוא סיפור מיסטורי הכתוב בכתב-צופן, שעד היום לא פוענח. האירועים, השמות, האווירה, כולם מיסטוריים ומעוררים סקרנות ותהייה. למרות הפצרות חוקרי ומבקרי הספרות, סירב עגנון לפתור את חידתו עד יום מותו. עיקרו של הסיפור הוא תוכנו האלגורי. אז מה מסתתר מאחור 'עד עולם'? במאמר זה ננסה למצוא את הפתרון.

הסיפור פותח בהצגת הגיבור ששמו 'עדיאל עמזה'. כמו כל שמות הגיבורים והמקומות בסיפור, גם שמו של הגיבור נושא מסר חבוי. פירוש שמו: 'עדיאל עם-זה'. העם הזה הוא עד לאל. מכאן אנו מבינים כי הסיפור הוא על עם ישראל, שהיה עד לתהילת האל בעת מתן תורה בהר סיני. עדיאל היה חוקר תרבויות קדומות וחקר במשך 20 שנה את קורותיה של עיר אחת בשם גומלידתא. הוא כתב עליה ספר. אחרי כן מסופר כי עדיאל התגלגל לשבת בבית מצורעים בגלל ספר עתיק שנמצא שם ובו נכתב על קורות העיר הזאת, ספר שהיה נסתר ונעלם מהעין במשך 1,000 שנה.

הספר הוא קורות העיר גומלידתא. עדיאל המשיך לשבת בחברתם של המצורעים, למד וחקר ודרש חכמה וגילה צפונות וסודות שהיו נסתרים. היה מקהיל את המצורעים וקורא בפניהם את דרשותיו. מרוב שאהב את העבודה הזאת ישב ונשאר שם עד יום מותו.

הסיפור של עדיאל מקביל לסיפורו של המלך עוזיהו, שישב בירושלים בבית המצורעים במשך כ-20 שנה, דרש וחקר חוכמה עד יום מותו. לפי התיזה של המאמר (וכפי שהורחב במאמר הקודם), עוזיהו כתב את ספר קהלת. ספר קהלת היה כנראה הספר שנגנז בבית המצורעים בסיפור 'עד עולם' ונמצא שם על-ידי עדיאל עמזה. הוא קרא ודרש בו עד יום מותו.

גומלידתא הייתה עיר גדולה גאוות עמים עצומים, עד שעלו גדודי האויב ועשו אותה ערימות עפר ואת תושביה הפכו לעבדי עולם. היא הייתה בזמנה גדולה ומפוארת, עיר מוקפת בחומות עם מקדשים ומזבחות, בנויה גוויל וגזית ומבוצרת מכל עבריה. עיר שיש בה שני עמודים מפוארים, עיר שיושבת בין עמקים וגאיות וסביבותיה מדבר, עיר שהייתה תפארת עמים אבל חרבה מזה עידן ועידנים, 1,000 שנה ויותר לפני זמנו של הסופר עדיאל עמזה. העיר הזאת היא למעשה ירושלים. שמה מתפרש כ: גומל-י-דתא, היא קיבלה גמול מה' על חוקותיה הרעים, על עבודת הגילולים, על עבודת האילים, על עבודת הגבירה-האם והקדשות ובקיצור חטאים, עליהם היא שילמה בחורבן. האויבים הם הרומאים, 'הגותים' בסיפור. הרומאים הרסו את העיר ולקחו לעבדים את תושביה.

שמו של עוזיהו נזכר בסיפור של עגנון כ-"קרן עוזה" ומזכיר את התיאור של עוזיהו אצל יוסף בן מתתיהו: "נוגה-שמש מבריק הבהיק ונפל על פני המלך, שהוכה מיד בצרעת (עמ' 335). עוזיהו הקריב קורבן לה' בבית המקדש באותו הזמן שבו אירעה רעידת האדמה ואז לקה בצרעת. גם בסיפור של עגנון מסופר על רעידת האדמה שפקדה את העיר גומלידתא והפילה את חומותיה.

הוא כותב שחומת העיר שאצל הגיא נזדעזעה והיה חשש למפולת כי נתערערו כמה נדבכים בחומה. בסיפור המקראי אנו רואים כי יותם בנו של עוזיהו מחזק את חומת ירושלים לצד נחל קידרון שנהרסה בעקבות רעידת האדמה.

עדיאל מקהיל את עדת המצורעים ודורש בפניהם, כמו קוהלת שמבקש להקהיל את העם ולדבר בפניהם דברי חוכמה. בסיפור יש הקבלות רבות בין עדיאל לקוהלת ועוזיהו – עדיאל אוהב חוכמה ודורש חוכמה כמו קוהלת, הוא יושב בגינה בבית המצורעים תחת עצי הגן, כמו בגן עדן, כאותם גנים יפים שנטעו עוזיהו וקוהלת. עדיאל אומר דברים שאני יגע עליהם מתברר שאינם חדשים כי כבר הם קיימים אם כן למה אני עמל? ומזכיר בכך את דברי קוהלת: מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש?

על-פי עדי צמח, כל השמות בסיפור המתחילים באות ע' מעידים על רוחניות והקרבה עצמית. לדוגמה, עדיאל עמזה, האחות עדה-עדן. מחוץ לסיפור גם השמות של עגנון ועוזיהו. כל השמות המתחילים באות ג' מעידים על חומרנות וחטאים: גילולים, גבירה-האם (כנראה האשרה), גותים, גרף גיפיון לבית גיא-רעל, גומלידתא העיר, וכל שמות אלי העיר המתחילים באות ג'. הן לניגוד הזה בין רוחניות לחומרניות מופיע גם בדברי קוהלת: לָאֲדָם שְׂטוֹב לְפָנָיו נִתֵּן חֲכָמָה וְדַעַת וְשִׂמְחָה וְלַחֹטֵא נִתֵּן עֲנָן לְאֶסֶף וְלִכְנָס...גַּם-זֶה הִבֵּל וְרַעוּת רוּחַ (ב, כו). לסיכום, עיקרו של הסיפור הוא תוכנו האלגורי וכמאמר חז"ל: "אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו". הסיפור 'עד עולם' מגלה לנו כי המלך עוזיהו הוא בעצם קוהלת.

אירית יעקב

תאריך: 30/10/2017 | עודכן: 30/10/2017

להצטרפות הקלק כאן

מועדון VIP

ברחבי הרשת / פרסומת

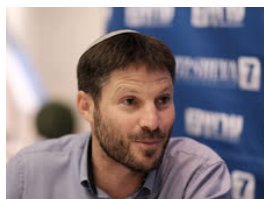
רשימות קודמות

מתחילים לדבר על בחירות

האם החברים בקואליציה של בנימין נתניהו חוששים מבחירות ולכן משתדלים להרגיע את הרוחות הסוערות שנשבו בעוז בשיבת פורום "שרינו" של הליכוד? התשובה לשאלה זו כנראה חיובית ואינה נובעת רק על-פי הערכות אישיות שלי. אך כדי שלא תחיה טעות אביא דברים

30/10/2017 | עמי דור-און | מאמרים

ללמוד מלקחי בית לאומי שקרס

חובה עלינו לאמץ ממהלך ההיסטוריה את לקח הבתים הלאומיים שבנינו כאן, וכמו שבנינו במרוצת הדורות גם נתנו לקנאות הסיפא יד חופשית להרוס את מה שנבנה. ידינו הייתה גם במעל ההרס המוחלט של הבנייה

בשנת 586 לפנה"ס וגם בשנת 70 לספירה.

30/10/2017 | איתן קלינסקי | מאמרים

תקשורת הפוגעת בחוסן הלאומי

בעת מלחמת העולם השנייה, כאשר טילי יו-2 הנאציים נחתו בחוצות לונדון וזרעו הרס והרג - עשה בית השידור הבריטי, בי.בי.סי., מעשה עיתונאי יוצא דופן. באותה שעה שבה ראש הממשלה וינסטון צ'רצ'יל ניסה בכל דרך אפשרית לחזק את המוראל הלאומי ואת כושר העמידה

30/10/2017 | עמי דור-און | מאמרים

שירה פוליטית

אני אוהבת את השירה אישית, רגשית ואוניברסלית. שירה פוליטית אינה מדברת אלי. אם כי יש שהמילים פשוט הולמות, תרתי משמע, לימים ולרגעים. אך איני סבורה שיש לה כל השפעה על המצב הפוליטי, החברתי.

30/10/2017 | ציפורה בראבי | מאמרים

האיש ההוא שנפל על ברירת המחול

במוצאי שבת, י"א בחשוון תשנ"ו, 4 בנובמבר 1995, שעה קלה לפני שיגאל עמיר רצח את יצחק רבין, ניצב ראש הממשלה על הבמה בכיכר מלכי ישראל, אשר לימים תיקרא על שמו, והגדיר את האלימות, שהוא היה קורבנה, בלשון צמצום והמעטה. אלימות היא כרסום יסוד הדמוקרטיה הישראלית. יש לגנות אותה, להוקיע אותה, לבודד אותה. זו לא דרכה של מדינת ישראל."